

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ, 9. ДЕЦЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 37.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 80 д. а на страну 1. кр. 20 д. месечно. —

САДАШЊЕ ШПАЊОЛСКО ПОЗОРИШТЕ И МАДРИДСКЕ ПОЗОРНИЦЕ.

(Наставак.)

Доста се често деси, да два различна писца један те исти комад, ма и у различну облику, као оригинал поднесу, те се наравно и осрамоте мало. Но такве се мале неудаће у Шпанији не узимају озбиљно, те се за неколико месеција јаве ти исти песници са новим делима у нади, да ће тога пута имати више среће.

Има наравно и у Шпанији драматичаре са припознатим и великим даром који се клоне плаџијата као највеће срамоте. То су у првој линији Ечегарај и Дицента, који се могу сматрати за достојне представнике шпањолске драме. Ечегарај је познат по свој Европи, а и наш га свет зна, јер се код нас приказује његов „Галеото“ и његова „Мрља, што чисти“. Но ни Ечегарај ни Дицента не могу се упоредити са Ибсеном и Хауптманом, што се тиче начина, како стварају. Код Ечегараја је смрт суме све трагике и приказује се свајда као највећа одмазда кривице.

У последње се време у Мадриду, у духовном средишту Шпаније, осећа, да је пошло на боље; као да хоће да се сете, да је позорници прва дужност и први задатак, да васпитава народ. Али ће се то одржати само у најскупљим позориштима, у која иде богата публика, јер велике масе народа још нису како ваља образоване. Не треба заборавити, да од прилике 65 процената шпањолског становништва не зна читати ни писати, те да позориште, ако и даље хоће да одговори потребама тих великих маса, може само утецати на јако развијену похотност, а не на пешколовани дух.

Шпањолац по својој природи страсно вољи позориште, сву је своју тежњу и све

своје мисли разделио арени, картарници, цркви, решеткама на прозору драгане и позорници. Кадар је, да себи и својима откада од уста, само да недељом редовно може отићи у арену, где се тореадори бију с биковима, и вечером у позориште. То, што ми зовемо уживањем, Шпањолцу је често већа потреба, него што је пама јело и пиће. Те тако није ретко, да на сред улице од человека просе не комад хлеба него улазницу за позориште.

Према броју својих становника (од прилике по милијона) има Мадрид врло много позоришта, од којих су позорнице Espanol, De la Comedia, De la Princesa и Lara искључиво посвећене драми, шаљивој и позоришној игри. El Teatro Espanol је шпањолско старо и отмено позориште, у којем се приказују не само шпањолски класични комади, дела Калдерона и Лопеде-Веге, него и дела првих живих писаца и шпањолских и страних. Фернандо Дијац де Мендоца, отмен племић, који се упркос опирању своје породице, при свем том што је јако богат, из инспирације одао позорници, узео је славну глумицу Марију Гвереро, шпањолску Сару Бернхардову, па сад с њом заједно као управитељ и први глумац управља Teatro Espanol. Но како су у том позоришту цене веома велике, како се мора долазити у фраку, а како и сам жанр не годи маси народа: то у њ долазе сами богаташи, племићи и научници, који се онде скупљају као у каквом елегантном салону. А тај Teatro Espanol отворен је само три или четири месеца у години, иначе је преко целе године затворен.

Пре две године је главни догађај сезоне био приказ Ростанова „Сирана“ 1. фебруара 1899. Дјецу је пошло за руком, да створи шањолског Сирана и да публику наведе на једнодушан аплауз; а и Марија Гвереро била је у својој улози као свагда ненадмашна.

Елегантна позорница у Teatro de la Comedia дјеше се као и Teatro Espanol над осредњошћу осталих шпанских позоришта. И ту су цене сразмерно велике, но при свем том је то позориште популарно, бар код образоване публике. Први љубавник и управитељ је у Шпанији веома омиљени Емилијо Тиљер, који игра веома отмено и фино схваћа карактер особе, коју хоће да прикаже. У његовој је дружини и веома слављена Кармена Кобења.

Новине „La Comida de las Fieras“ („Рана грабљиваца“) од Јацнта Бенавента, фина пародија мадридског друштва, и „La Muralla“ („Зид“) од младог до преклане непознатог књижевника Федерика Оливера

постигле су код публике заслужено похвала-ђивање, ма да „Зид“, и крај неколико песничких лепота, не би могао издржати озбиљну критику. Војвода, главно лице у „Зиду“, који својој јединици саветује, да се сама убије, јер љуби уметника а не може за њу поћи због сталешких предрасуда, лажан је карактер, какав се на крају деветнаестог века ни у Шпанији не може вине наћи.

Преклане је маја месеца у истом позоришту гостовала талијанска дружина сињоре Марикани и сваки дан је у елегантне публике изазивала праву буру аплауза. Свакако је сињора Марикани умела Мадриђане да заинтересује за најновије и најзанимљивије појаве модерне литературе, које у Шпанији дојде нису биле знане. И сама је глумица по божјој милости, која не само да уме лепо да декламује своје улоге него се сва одаје њима, те зна сваки покрет да прилагоди карактеру, који приказује.

(Свршиће се.)

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Балканска царица“. Драма у 3 чина, с певањем и играњем, написао Никола I., за позорницу удесио А. Харић, музика од Х. Дубека).

„Балканска царица“ је већ неколико пута давана у народном позоришту, стога је излишно говорити о њој с литературалног гледишта. Џео комад првејава јасна тенденција, да се Зета, каснија Црна Гора, прикаже као колевка државе и целе старије прошlosti српске и као касније уточиште слободе. Управа позоришна добро је урадила, што је у оскудици историјских драма дала народу ово песничко дело витешкога Господара Црне Горе, нарочито кад се зна, да историјска истина није писцу циљ.

„Er will uns täuschen und durch die Täuschung führen“ — вели Лесинг.

Што се саме преставе тиче навешћемо неколико општих напомена. Неки од г. глу-

маца мисле, да покрети тела, особито руку, могу бити у игри произвољни. Таке покрете чине многи наши глумци на незгодним местима, па кваре ћео ефекат. Сваки покрет тела и руку мора бити од значаја, било до појача снагу речи, било да оснажи израз душевне борбе, или да изрази душевне диспозиције. Морају бити изазвани, мотивисани самом радњом и ситуацијама, којима треба да даду значаја. Наши глумци, особита слабији, праве безразложно таке покрете, где би на тим местима сасвим друго што очекивали. У вези с овим стоји и друга напомена, да неки глумци, нарочито слабији, имају готово у свима улогама и ситуацијама исте покрете. Исто тако бива и при приказивању унутрашњих диспозиција на лицу код појединих иначе врло добрих глумаца стереотипно набирање.

Но крај свију тих мана, које нарочито на представама историјских драма чешће избијају

но иначе, ипак нас је представа у великој мери задовољила. Станка је преузео од г. Ружића г. Васиљевић. Како нисмо гледали Ружића у улози Станка, не можемо испоређивати игру једнога с игром другога. Али је г. Васиљевић прилично добро играо и показао се веома згодан за улоге ове врсте. И ако му је само неколико дана стојало на расположењу, улогу је, велику и тешку, савесно научио и прилично добро извео, па бисмо га радо и чешће гледали у оваким улогама. Гђа Лукићка је својом признатом уметништву изврсно приказала балканску царицу; лепо су играли тога вечера г. г. Лукић, Душановић и Николић, само је г. Матејић који је иначе Ђорђа Џројевића такођер добро играо, остао и у тој улози, као и у осталим улогама, гласом исти, а од тога ваљало би му се одучити.

Имамо још и нашој публици на галерији нешто да пребацимо. Пре се та публика тужила, да је за то немирна, што није галерија тако удешена, да се са сваког места може добро видити. Сад је томе доскочено прављењем степеница од ниже на више, па је публика ипак била немирна и правила је велику галamu при најтрагичнијим сценама. Није, дакле, крива била галерија, него публика, која долази на галерију, па се не зна пристојно понашати у позоришту. Полицији би ваљало да нази на ред и да уклони с галерије оне, који праве неред, кад већ лени савети и напомене не помажу.

—р—

ПОЗОРИШТЕ.

(Оригинално ново позориште у Паризу.) Многим позориштима, која већ постоје у Паризу, придружило се ново, које се зове „*Joli Théâtre*“, а смештено је у Гревенову музеју. У њему треба да се оствари оригиналан нов систем. Гледалиште није велико, има у њему само 350 седишта, али је права дивота, која својом архитектуром подсећа на велику и лепу позоришну дворницу аутомобилског клуба. За обе те дворнице начинио је план Рив. Све је бело а има велик балкон са малим сивим медаљонима. Са стране су слепи прозори с огледалима и лаким ампир-завесама и двострук, такођер са свим бео свод, чији лукови скривају електричне лампе. Завесу је израдио Шерé.

Шјероте и поличинели силазе се играјући са маријонетног неба. Замисао, која је основа плану новог позоришта, нова је; то треба да буде дворница за скоро непрекидне представе, које су намењене најелегантнијем париском свету, а нарочито женскињу, као детету, младој девојци и младој жени. За децу су четвртком, недељом и свецем представе од $1\frac{1}{2}$ до 3 сата и од 3 до $4\frac{1}{2}$ сата. Те су представе удешене према детињском духу, а издају се за њих и претплате. Теже су представе за младе девојке, које долазе у позориште са својом матером, или васпитачицом. За њих се приређују представе сваки дан од $4\frac{1}{2}$ до $6\frac{1}{2}$ сата, а дају се комади из старог репертоара од Лабиша, Дивера, Лозана, Мелака и Халевија, од Офенбаха и других, но одабирају се и нови малени комади и оперете. За велику париску публику дају се представе у вече од 9 сата до поноћи. За те су представе одређене кратке оперете, па чак и опера у једном чину, у којој ће суделовати Ема Калвэ. Џене ће mestимa бити јефтиније него што је то обичај у Паризу.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У недељу, 9. (22.) децембра: „*Саћурица и шубара*“. Награђена шаљива игра у 4 чина, с певањем и играњем, написао Илија Округић Сремац.

У уторак, 11. (24.) децембра први пут: „*После игранке*“. Шаљива игра у 1 чину, написао Дике, превео М. Србендић. — За тим: „*Мале руке*“. Шаљива игра у 3 чина, написали Е. Лабин и Е. Мартен, с француског превела Милка Марковићка.

У четвртак, 13. (26.) децембра: „*Господар од ковница*“. Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика, написао Жорж Оне, превео с француског М. Ђ. Глишић.

У суботу, 15. (28.) децембра, први пут: „*Цар проводација*“. Шаљива игра у 4 чина, написао др. Милан Савић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

27. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

Представа за народ с обаљеним ценама.

У Новом Саду, у недељу, 9. (22.) децембра 1901:

САЂУРИЦА И ШУБАРА.

Награђена шаљива игра у 4 чина, с певањем и играњем, написао Илија Округић Сремац.

Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Пантелија, слепац, управитељ
слепачке академије у Иригу Добриновић.
Арееније | слепци — — — Лукић.
Гавра | слепци — — — Слуга.
Милош Ђурић, сељак иришки Стојановић.
Милка, сестра му — — — Ћ. Матејићка.
Милева, драга му — — — М. Радошевићева.
Стеван Гулић, солга иришки Николић.
Ристо, пандур — — — Вилован.
Митар, катана ескадрона ху-
тарског у Иригу — — — Васиљевић.

Пинтер Михаљ, стражментар	
хусарски — — — — —	Душановић.
Јефта Пурић, брица у Иригу Бакаловић.	
Келнер — — — — —	Ботић.
Штуцер — — — — —	Стефановић.
Фрајла — — — — —	М. Тодосићка.
Ирва — — — — —	Д. Николићка.
Друга — — — — —	Д. Васиљевићка.
Трећа иришкиња — — — Л. Вујчићева.	
Четврта — — — — —	З. Добриновићка.
Пета — — — — —	К. Виловчевица.

Збива се у Иригу.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске свираче ове комаде: 1. Суз: Марш. — 2. Дубек: „Весела је Србадија“. Парапраза. — 3. Сметана: Секстет из опере: „Продана невеста“. — 4. Чижек: „Смеса српских песама“.

У уторак, 11. (24.) децембра, први пут: „После игранке“. Шаљива игра у 1 чину, написао Дике, превео М. Србендић. — За тим: „Мале руке“. Шаљива игра у 3 чина, написали Е. Лабиш и Е. Мартен, с француског превела Милка Марковићка.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 сах. пре подне.

Улазнице могу се добити у књижарници браће М. Поповића од 8 — 12 сата пре подне, а од $6\frac{1}{2}$ после подне и у вече на каси позоришној.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.